

КЉУЧНЕ РЕПЕРКУСИЈЕ МИГРАЦИОНЕ КРИЗЕ У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ

Велько Благојевић*

Универзитет одбране у Београду,
Институт за стратегијска истраживања
Игор Пејић

Универзитет у Београду, Факултет политичких наука

Као што се може сагледати из многобројних анализа мотивационих фактора, миграције у многоме зависе од безбедносних, економских и политичких процеса, али и других услова. Оно што додатно усложњава праћење савременог феномена миграције је чињеница да су мотивациони фактори најчешће хибридног карактера. Процес глобализације у сфери економије довео је до пораста јаза између богатих и сиромашних. То ће свакако довести до све израженијих економских миграција у наредним деценијама. Југоисточна Европа представља транзитни коридор за миграције у стабилне и економски развијене регионе Европе. У овом контексту треба сагледати двоструки процес миграције који се одиграва у региону Југоисточне Европе. Наиме, овај регион био је порекло многобројних миграната, али је последњих година преодоминантно транзитно подручје за мигранте са Блиског истока и Северне Африке.

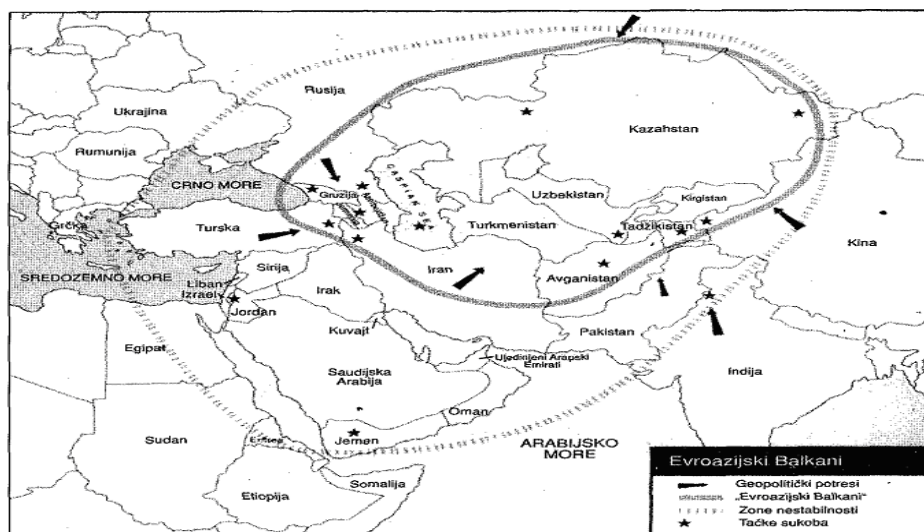
У овом раду настоји се дати одговор на основно питање: које су кључне последице изазвале мигрантске кризе на међународном и националном плану, односно у националним законодавствима, и на који начин су субјекти међународних односа настојали да се ангажују на безбедносном плану.

Кључне речи: *мигрантска криза, национална безбедност, миграциона политика, спољна политика*

Увод

Конфликте у регионима Блиског истока, Азије и Кавказа треба сагледавати као потенцијалне мотивационе факторе за миграционе процесе чија је крајња дестинација Западна Европа. Реч је о потенцијалним или реалним конфликтним подручјима које је Бжежински давно означио као регионе геополитичких потреба и нестабилности у будућности, као што се може сагледати на слици 1.

* Текст је настао као резултат истраживачког рада на пројекту „Идентификовање савремених асиметричних форми угрожавања безбедности“, који реализује Одељење за стратегијске анализе и безбедносне интеграције Института за стратегијска истраживања.

Слика 1 – Предвиђања Бжежинског о безбедносно неуралгичним подручјима у Евроазији¹

Дакле, јасно је да се може рачунати на наведене регионе као на изворе миграционих кретања који ће утицати на простор југоисточне Европе на дугорочној основи. Разлози за наведену тврдњу су кумулативне природе и може се рећи да је за тај регион иманентан готово читав спектар миграционих мотивационих фактора: од економских, политичких, преко потенцијала за избијање конфликта, до ратних сукоба као што је то случај у Ираку и Сирији.

У регионима северне Африке и Блиског истока, у којима је извршен трансфер власти током такозваног Арапског пролећа, и даље је присутна политичка нестабилност која је узрокована унутрашњим противречностима у наведеним друштвима и оптерећена наслеђеним међдржавним антагонизмима,² од којих је најозбиљнији израелско-арапски конфликт.³ Готово сви безбедносни, економски и политички показатељи у регионима Блиског истока, северне Африке и Кавказа указују на то да ће се и у наредном периоду из наведених региона мигранти кретати према развијеним и стабилним регионима западне Европе, од којих је, поред поморске, односно медитеранске миграционе руте, посебно значајна и такозвана копнена, односно Балканска рута.⁴

Према сазнањима Европске агенције за заштиту спољних граница (FRONTEX) најчешћи правци илегалног уласка миграната на простор ЕУ приказани су на слици 2.

¹ Bžežinski Zbignjev: *Velika šahovska tabla*, CID Podgorica i Romanov Banja Luka, 2001, str. 118.

² О томе много пре мигрантске кризе пише Mandelblau Majkl: *Ideje koje su osvojile svet – Mir, demokratija, i slobodna tržišta u dvadeset prvom veku*, Filip Višnjić, Beograd, 2004, str.147-159.

³ Више о миграцијама у Средоземном басену видети: Петровић Драган: *Геополитика Средоземља*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2012, стр. 171-179.

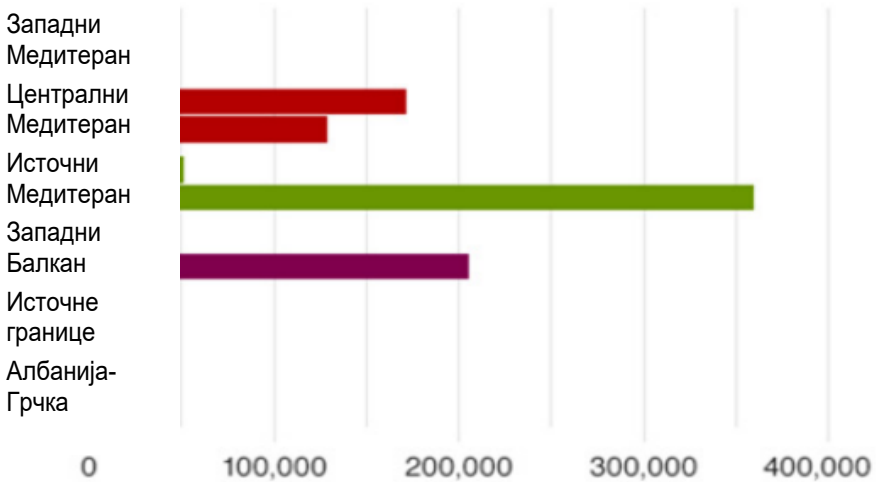
⁴ За предвиђања о стању у региону Блиског истока и северне Африке видети: *Global Strategic Trends – Out to 2045*, Fifth Edition, Ministry of Defense, UK, 2015, pp. 125-131.

Слика 2 – Мигрантске руте према Европској унији⁵

Европа је суочена са наглим приливом миграната у 2015. у односу на претходну годину, што се може сагледати у табели 1.

Табела 1 – Упоредни преглед прилива миграната у 2014. и 2015. години⁶

⁵ Tamagno Bruce: People in Motion – The European Migration Crisis, *Geodate*, Volume 29 Issue 2 (May 2016), p. 4.

⁶ Tamagno Bruce: People in Motion – The European Migration Crisis, *Geodate*, Volume 29 Issue 2 (May 2016), p. 4.

Подаци Frontex-а указују да је током 2014. године преко такозване Медитеранске и Балканске миграционе руте у Европску унију ушло укупно 219.000 миграната, а 2015. године готово четири пута више, односно укупно 1.004.356 лица и то: 54,9% мушкараца, 16,7% жена и 28,4% деце.⁷

Према подацима UNHCR-а, током 2015. године у Европу су преко Медитерана пристизали економски мигранти, што се види из табеле 2.

Табела 2 – Процент приспелих миграната у Европи током 2015. године⁸

Држава порекла	% укупног броја миграната
Сирија	49
Авганистан	21
Ирак	8
Еритреја	4
Пакистан	2
Нигерија	2
Сомалија	2
Судан	1
Гамбија	1
Мали	1

Европски одговори на миграционе изазове

Масовне миграције, поред политичког, економског и културног изазова, сасвим сигурно представљају и безбедносни изазов, ако није и преовлађујући. Ова чињеница довела је до такозване секуратизације проблема миграција, што је неминовна последица нестабилности безбедносних прилика у државама из којих мигранти потичу. Многи експерти поистовећују пограничну безбедност са националном безбедношћу, што је донекле оправдано, имајући у виду да је процес глобализације покренуо до сада незабележен проток људи и роба, али и довео до преливања разних безбедносних криза и удруживања организованих криминалних група.

Транзицијски процеси такозваног Арапског пролећа у готово свим државама резултирала су нестабилношћу, често и грађанским ратовима, који су, по правилу, праћени готово потпуним крахом националне привреде, социјалне и здравствене службе. Безбедносни и одбрамбени системи су се различито понашали у превратима

⁷ Tadić Jure, Dragović Filip i Tadić Tonči: *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU*, Policijska sigurnost, Zagreb, година 25. (2016), број 1, стр. 38.

⁸ Tamagno Bruce: *People in Motion – The European Migration Crisis*, *Geodate*, Volume 29 Issue 2 (May 2016), p. 4.

током такозваног Арапског пролећа: неки су били надстраначки политички арбитар, недостижан за парламентарну контролу и надзор, као што је то било у Тунису и Египту, неки су се везали за владајућу структуру, као што је то случај са алавитском мањином у Сирији и доживели потпуну „алавитизацију“, отуђени од већине становништва, а неки су се распали када је урушен и режим, као у Либији или Јемену.

Много је важнија чињеница да је, уместо преуређења државе и њене управе према демократским стандардима у Либији, Сирији и Јемену, дошло до разградње и распада државе.⁹ Транзиција власти у наведеним државама, за разлику од Централне и Источне Еуропе, није била еволутивни процес ради изградње новог демократског друштва него недовршени преврат са израженом тенденцијом према успостављању исламистичких диктатура. По правилу, падом диктатура у арапским земљама није се успоставио квалитетан демократски и безбедносни систем, што је резултирало још већом несигурношћу грађана у тим државама. Сирија је држава из које је долазио највећи број избеглица, где још траје ратни сукоб разних групација које имају различите интересе и регионе у којима делују. Друга држава је Либија, не толико по броју миграната већ као полазна тачка за прекоморски избеглички талас на Медитерану, који чине мигранти из различитих држава Подсахарске Африке и Блиског истока.¹⁰

Према државама западне Европе, углавном због ратних сукоба и нестабилности, али и жеље за бољим животом, почели су масовно да се крећу и мигранти из азијских и афричких држава. Истовремено, долази до промена у политичким ставовима према усељавању, тако да развијене државе мењају законе и праксу како би отежале улазак и запошљавање. На тај начин отворен је простор за незаконит улазак и боравак миграната у наведеним државама. Миграције које су биле покретачи развоја западних држава постају тема расправа у негативном контексту, прецизније речено – ограничавају се законите/легалне миграције.¹¹ Чланице ЕУ и кандидати за чланство у Унији, који су се налазили на правцу кретања, врло брзо су се суочили са таласом нерегуларних миграција, али и са свим облицима транс националног криминала. Процес проширења ЕУ захтевао је додатне одговоре на питања како се могу најефикасније заштитити спољне границе од транс националног криминала, незаконитих миграција, кријумчарења људи и робе, злоупотребе азила и претњи повезаних са тероризмом.¹² Унија је формирала Агенцију за заштиту спољних граница (European Border and Coast Guard Agency – EBCG), која се често назива Frontex (од француског: *Frontières extérieures* за „спољне“ границе).¹³ На тај начин дошло је до својеврсног апсурда. Наиме, слобода кретања робе и људи представља један од основних вредности ЕУ и основу економског развоја. Ипак, упитност слободе кретања, као безбедносно питање, била је нуспроизвод формирања унутрашњег тржишта – заједничко европско тржиште не само да је побољшало слободно кретање већ је и олакшало

⁹ За више видети Антјухова А. Јекатерина: Арапско пролеће: Политичке кризе и конфликти у државама Блиског истока и северне Африке, Национални интерес, година XII, Vol. 27, број 3/2016. стр. 147-167.

¹⁰ Tadić Jure, Dragović Filip i Tadić Tonči: *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU*, Policijska sigurnost, Zagreb, година 25. (2016), број 1, стр. 17.

¹¹ За више видети: Хангинтон П. Самјуел: Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка, ЦИД Бања Лука, 2000.

¹² *Ibidem*.

¹³ <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/>.

спровођење криминалних активности терориста, међународних криминалних организација и миграната. Другим речима, сада је проблем што се питања попут транс националног тероризма, трговине наркотицима и криминала, азила и миграција више нису посматрала независно, већ у контексту њихове међузависности. Овакав безбедносни дискурс постао је још очигледнији након догађаја од 11. септембра 2001. године, терористичких напада у Мадриду 2004. године и Лондону 2005. године,¹⁴ и то како на легислативном, тако и на нивоу јавних политика.¹⁵

Нема сумње да су терористички акти често иницирани неким идентитетским узроком (националним, верским и др.), па је мотивисане присталице могуће наћи међу припадницима верских или етничких заједница којима извршиоци припадају. Осим тога, иако је мало вероватно да ће извршиоци терористичких аката примарно користити мигрантске токове за своје путовање, у посебним ситуацијама, попут потребе уласка држављана ЕУ за које се зна да су ангажовани у јединицама такозване Исламске државе, тај пут је једини преостали, јер би њихова појава на званичним списковима уласка изазвала реакцију безбедносних служби.¹⁶

Са аспекта криминала, расположиви подаци показују мешовиту слику. Према актуелним истраживањима, припадници имигрантске популације, независно од тога да ли су легално или нерегуларно доспели на територију ЕУ, имају несразмерну заступљеност у извршењу кривичних дела. Поред тога, ако узмемо у обзир да је учешће имиграната у криминалним активностима током 70-их година, где су масовне миграције подржале владе држава којима је потребна радна снага, било занемарљиво, може се закључити да су имигранти, који су били укључени у незаконите активности били, углавном, они који најчешће немају могућност укључивања у тржиште рада. Више забрињава чињеница да организоване криминалне групе, које се баве трговином људима, постају све развијеније, што је последица појаве потребе за таквим услугама. Све је чешћа појава да се мигранти обавезују да, поред плаћања транспорта, део дуга отплаћују када почну да раде у држави крајњег одредишта. На тај начин мигранти добијају додатну гаранцију да ће стићи на одредиште, а организоване криминалне групе стичу нове позиције у државама западне Европе. Проблем представљају они мигранти који не успевају да се пласирају на легално тржиште рада и тиме постају принуђени да егзистенцију обезбеђују својим ангажовањем у такозваној сивој економији и криминалу. Такође, не треба заборавити да је, у великом броју случајева, извршилац кривичних дела из имигрантске популације и сам првобитно био жртва тих криминалних активности кроз присиљавање на проституцију, просјачење и трговину наркотицима.¹⁷

У намери да обуздају и ставе под контролу огроман прилив миграната у државе ЕУ, многе од њених чланица су због изостанка општег и обавезујућег става почеле

¹⁴ За шире о феномену тероризма у међународним односима видети: Brenkman John: *The Cultural Contradictions of Democracy - Political Thought since September 11*, Princeton University Press, New Jersey, 2007, pp. 78-102.

¹⁵ Шекарић Невена: *Секуритизација миграција: Хјусмансов приступ и три домена не безбедности*, Годишњак Факултета безбедности 2016, Београд, стр. 102.

¹⁶ Милошевић З. Ненад и Славковић В. Раде: *Имиграција као облик савремених претњи земљама Европске уније*, Војно дело, 2/2016, Београд, стр. 15.

¹⁷ *ibidem*.

да предузимају самосталне мере на том плану, које често не само да нису имале жељени ефекат, већ су и допринеле мењању слике о демократском статусу тих држава и указале на бројне раскорак између прокламованих принципа и прописа Уније и недвосмислене анти миграционе праксе.¹⁸ Миграцијска криза је показала да национална држава и те како опстаје и поред свих глобалистичких најава о њеном постепеном превазилажењу. Напротив, најновији догађаји наводе на закључак да је национална држава показала виталност и издржљивост у међународној политици и најављују обнову њеног значаја. Подизање зидова, обнова националних граница и постављање граничара на одавно избрисане националне границе широм ЕУ нису само политичке и цивилизацијске аномалије већ и очигледан доказ тог процеса. Друга реперкусија миграционе кризе је њена повезаност са тероризмом, који приморава националне државе да све више делују унисоно, уместо да искористе снагу заједничких европских институција. Разлог томе јесте чињеница да свака чланица ЕУ има и сепаратне националне интересе, који се не морају подударати са заједничком политиком Уније. Њихово остваривање и заштита су веома сложен посао који усложњавају разни фактори, поред осталог и дубоко укореена култура такозваног традиционалног приступа безбедности. У питању је однос традиције обавештајног деловања, као стриктно националног посла, и савременог тероризма као све чешће глобалног изазова. Борба против тероризма најчешће се води преко националних обавештајних служби, а све оне традиционално нерадо предају информације другим службама, па чак и на националном нивоу, јер је то у њиховом професионалном бићу и основа су њиховог принципа функционисања.¹⁹

Масовне миграције допринеле су откривању једног новог лица чланица ЕУ, које све чешће показује спремност да се одрекне заједничког интереса због свог посебног интереса. Овде није реч само о национализму, већ и о страху богатих да не изгубе богатство. Наиме, вековима су европске силе експлоатисале колоније у Африци и Азији, а сада им мигранти долазе како би тражили шансу да уживају у њиховом благостању. Већина миграната жели да заради новац и обезбеди себи и породици образовање, социјалну и здравствену заштиту, али најалост неки од њих терористичким актима „наплаћују историјске неправде“. Поред тога, масовне миграције су показале да се бројне државе у нашем окружењу, које себе сматрају демократизованим, понашају крајње недемократски, не само према мигрантима већ и, потпуно непотребно, веома агресивно према суседним државама.²⁰

Постоје многе иницијативе унутар ЕУ о системском регулисању миграционих процеса, али за сада нема јединственог става по том питању. Недавно је аустријски министар одбране Аустрије Ханс Петер Доскоцил (Hans Peter Doskocil) представио предлог системског решења мигрантске кризе, који је подразумевао да се

¹⁸ Детаљније видети: Гудовић Зоран: Имигрантска криза и европски идентитет, у Зборнику радова Мигранти на раскршћу или беспућу земље Србије, Институт за упоредно право, Институт за криминолошка и социолошка истраживања и Регионално представништво Руске хуманитарне мисије на Балкану, Београд, 2016, стр. 93-124; Јовановић Ивана: *Спољно-политички аспекти савремене мигрантске кризе у Европској унији*, Политичка ревија, година (XXVIII) XV, vol. 50, бр. 4/2016, стр. 93-111.

¹⁹ Simeunović Dragan: Миграције као узрок политичких аномалија у Европи, *Журнал за криминалисту и право, Криминалистичко-полицијска академија*, Београд, 2015, стр. 1-19.

²⁰ *Ibidem*.

изван ЕУ успоставе центри у којима би тражиоци азила могли да подносе молбе, а након одобравања били би пребацивани у државе ЕУ. Поред тога, предложио је да мигранти који се спасу из Медитерана буду смештени у тим центрима, а они којима азил не би био одобрен морали би да се врате у земљу порекла или „безбедну зону“. Захтевао је, такође, увођење лимита за пријем избеглица у ЕУ. Портпарол Европске комисије одбацила је његов план уз образложење да су ЕУ и све њене чланице у обавези да поштују Женевску конвенцију која не дозвољава протеривање избеглица.²¹ Такође је навела да нема планова ЕУ за успостављање центара за азил изван Уније.²² Министар одбране Аустрије је тада упутио критику администрацији у Бриселу, сматрајући да не схватају реалност: „Делови бриселског естаблишмента делују ван реалности. Очигледно многи у Бриселу још нису схватили да европски систем азила мора бити постављен на потпуно нове основе“. Истовремено, оптужио је Европску комисију да примењује двоструке аршине, наводећи да је изостала њихова критика Немачке²³ када је њен министар унутрашњих послова предлагао центре за прихват миграната у Африци.²⁴

Балканска мигрантска рута

У регион Балкана се током 2015. године све чешће сливало хиљаде миграната дневно. Главни миграциони токови су већим делом године ишли од Турске, Бугарске, Грчке и Македоније, преко Србије и даље у развијене државе ЕУ. Већина миграната је своје путовање започела у Турској, а завршила у Немачкој.

Наведена мигрантска рута водила је преко националне територије Мађарске, чија је десничарска влада Виктора Орбрана (*Viktor Orbán*) усвојила изразито рестриктивну миграциону политику, била је њен најгласнији поборник у структурама ЕУ и прва је подигла ограду на државној граници. Мађарске власти сматрају да је криминално понашање миграната одговор на непознавање језика и културе у њиховом новом станишту. Они мигранти који немају никакве вештине за рад и не познају језик постају принуђени да се баве криминалом. Истовремено, мигранти представљају оптерећење за социјалну службу, демографски су продуктивни, а не доприносе систему одбране и безбедности нове државе. Сви наведени аргументи указују на процену Будимпеште да имигранти негативно утичу на реализацију дугорочних националних интереса. Од почетка мигрантске кризе, па све до 1. септембра 2015. године, када је мађарска влада ангажовала полицијске и војне снаге на заштити државне границе, Балканска мигрантска рута се, природно и логично, усмерила према Хрватској (слика 3).

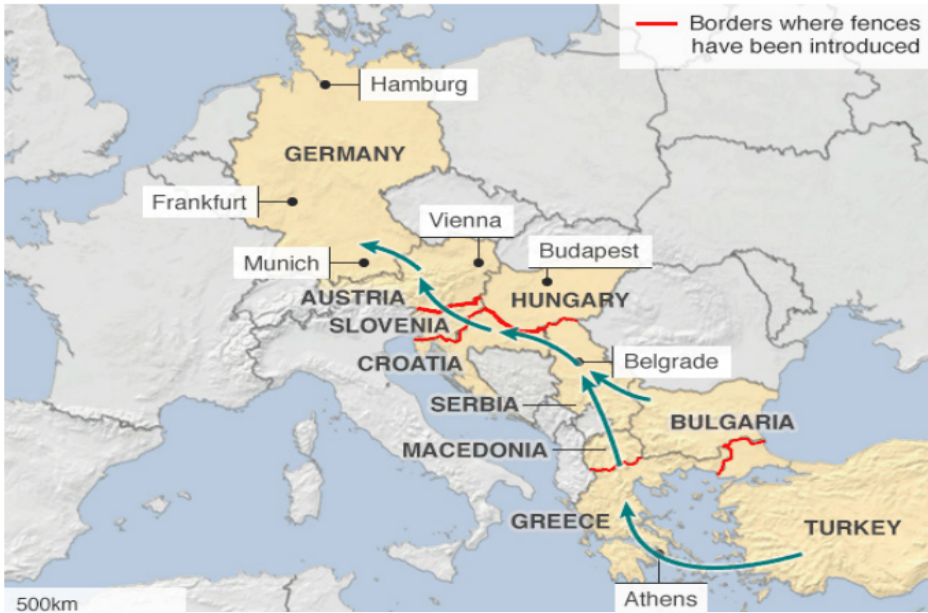
²¹ Реч је о Конвенцији о статусу избеглица из 1951. године, која у члану 33. изричито забрањује протеривање и одбијања, *Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori*, br. 7/60.

²² За свеобухватно сагледавање политике Европске уније према мигрантској кризи видети: Zečević Slobodan, Gasmir Gordana: *Evropski bezbednosni i odbrambeni identitet i migrantska kriza*, *Strani pravni život*, 2/216, Beograd, str. 57-75 и Gasmir Gordana: *Quo Vadis EU? Relevantni pravni i institucionalni faktori*, . Institut za uporedno pravo, Beograd, 2016, st. 220-234.

²³ За више видети: <http://www.politika.rs/scc/clanak/367308/Zaokret-Berlina-u-migrantskoj-politici>

²⁴ <http://www.politika.rs/scc/clanak/371684/Evropi-preti-novi-migrantski-talas-iz-Afriki>

Слика 3 – Мигрантска рута од Турске до Немачке 2015. године²⁵

Већина држава региона су једновремено и државе порекла миграната, али и њихова транзитна територија. Очигледан пример за то је Турска, која има изражена оба миграциона сегмента, и као транзитна и као држава порекла.²⁶ Истовремено, она је интересантна за анализу, будући да њен географски положај представља природни мост између Европе, Блиског истока, Азије и Африке. Проблем нерегуларне миграције у модерној Турској постао је изражен након исламске револуције у Ирану 1979. године. Други велики талас избеглица из северног Ирака заплууснуо је Турску 1988. године, када су Курди бежали од репресија Садама Хусеина, а затим су уследиле групе избеглица из Азије, Африке, Блиског истока и са Кавказа. Турска није била привлачна као крајња дестинација миграната, због тада неразвијене економије, али је због либералног политичког система представљала одговарајући пролаз ка просперитетнијим земљама Европе.²⁷ Тако је Турска постала једна од најзначајнијих транзитних коридора са процењеним бројем миграната већим од 2,8 милиона током 2010. године, што је сврстава на друго место у свету, одмах после Мексика који је највећа транзитна држава са више од 12 милиона миграната у

²⁵ Tamagno Bruce: People in Motion – The European Migration Crisis, *Geodate*, Volume 29 Issue 2 (May 2016), p. 4.

²⁶ У СР Немачкој живи преко 2,1 милион грађана турског порекла. Наведено према: Joshua S. Goldstein and Jon C. Pevehouse: *International Relations – Tenth Edition 2013–2014 Update*, Pearson, New Jersey, USA, 2014, p. 368.

²⁷ Булатовић Александра: *Politika kontrole organizovanog kriminala - slučaj Turske*, Zbornik Instituta za kriminološka sociološka istraživanja, 2010/ Vol. XXIX / 1-2 / str. 197.

истом периоду.²⁸ Такође, Турска је постала главно миграционо чвориште за транзит у Западну Европу, посебно према Грчкој, Италији, Немачкој и Холандији.

Организоване криминалне групе користе савремене технологије како би обезбедиле што поузданије начине илегалног преласка у државе чланице ЕУ, посебно у вези са израдом кривотворених пасоша и виза.²⁹ Међутим, од почетка грађанског рата у Сирији, установљена је пракса да се турска граница прелази мимо званичних путева, било копненим било морским, па чак и ваздушним путем. Овом послу организоване криминалне групе прилазе након темељног изучавања услова за нерегуларне миграције, идентификације потенцијалних клијената, састављања материјала потребног за тражење азила, те обећања помоћи клијентима приликом запошљавања у држави крајње дестинације. За разлику од трговине људима која се сматра модерним обликом ропства и подразумева принуду и физичку експлоатацију жртве трговине, кријумчарење имиграната подразумева заједнички интерес и добровољни пристанак мигранта.³⁰

Организовање транзита нерегуларних миграната представља значајан извор прихода у многим покрајинама у Турској, док је трговина људима пре усамљена појава него што се може рећи да има изражене појавне облике у пракси. Због тога је Турска, током процеса хармонизације националног законодавства са европским законодавством, посебно инкриминисала трговину људима и кријумчарење имиграната у кривичном законодавству.³¹

Бугарска је држава у којој су изражени процеси имиграције и емиграције. Само у периоду од 2013. до 2014. године број новопридошних странаца у Бугарској се повећао са 13.900 на 17.100,³² док је у истом периоду државу напустило 4.900 држављана, што је повећање стопе за 33%.

Током мигрантске кризе 2015. године захтев за азил у Бугарској поднело је нешто више од 20.000 особа, што је двоструко више у односу на претходну годину. Најбројнији мигранти у Бугарској су пореклом из Ирака, Авганистана и Сирије и представљају више од две трећине укупног броја апликаната за азил. Бугарска администрација је позитивно решила 90% захтева за азил, док је просек ЕУ само 51%.³³

²⁸ *World Migration Report 2013, Migrant Well-being and Development*, Geneva, 2013, p. 62.

²⁹ Један од терориста, Ahmed Almuhammed, који је извршио самоубилачки напад испред стадиона у Паризу 13. новембра 2015. године, имао је кривотворени сиријски пасош, који је израђен у Турској. Он је, према наводима званичних органа унутрашњих послова Грчке, Србије и Хрватске, 3. октобра ступио на тло Грчке, где је уредно евидентиран његов захтев за азил, а 7. октобра су га органи МУП евидентирали при уласку на територију Србије у Прешеву. Наведено према: <http://www.nspm.rs/hronika/blic-terorista-koji-je-sejao-smrt-u-parizu-prosao-kroz-grcku-srbiju-hrvatsku-austriju-sa-sirijskim-pasosem-registrovan-u-presevu.html?alphabet=>

³⁰ Видети и: *Избегличка криза као претња националној безбедности Републике Србије*, Зборник радова научног скупа Шест деценија школе Националне одбране: Корени раскршћа и перспективе, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2015, стр. 287-294.

³¹ Bulatović Aleksandra: *Politika kontrole organizovanog kriminala – slučaj Turske*, Zbornik Instituta za kriminološka sociološka istraživanja, 2010/ Vol. XXIX / 1-2 / str. 197-198.

³² Државе порекла већине миграната су: Турска (углавном студенти припадници Бугарске мањине у Турској, што је пракса и са другим суседним државама да дају државне стипендије за дијаспору), Сирија и Руска Федерација. Значајно је приметити да девет од десет новопридошних странаца потиче из држава које нису чланице Европске уније.

³³ *International Migration Outlook 2016*, OECD 2016, p. 244.

Према званичним подацима Државне агенције за миграције Бугарске у тој држави је захтев за азил од 2005. године поднело више од 62 хиљаде миграната, од којих је нешто више од шестине решено позитивно, док је већина процедура за добијање азила прекинута,³⁴ као што се види у табели 3:

Табела 3 – Статистика тражиоца азила у Бугарској од 2005. до 2017. године³⁵

Година	Поднети захтеви	Одобрен захтев	Додељен а додатна заштита	Одбијено захтева	Прекинута процедура	Укупан број одлука
2005.	822	8	78	386	478	950
2010.	1.025	20	118	386	202	726
2011.	890	10	182	366	213	771
2012.	1.387	18	159	445	174	796
2013.	7.144	183	2.279	354	824	3.640
2014.	11.081	5.162	1.838	500	2.853	10.353
2015.	20.391	4.708	889	623	14.567	20.787
2016.	19.418	764	587	1.732	8.932	12.015
2017.	2.084	462	584	2.281	6.697	10.024
Укупно	67.455	11.426	7.614	8.294	35.576	62.910

Повећање броја миграната забележено је још током 2014. године и то највише на државној граници са Турском.³⁶ Због тога је бугарска влада одлучила да се постави ограда у дужини од 30 километара и интензивира ангажовање граничне полиције у наведеном региону. Ове мере резултирале су привременим умањењем илегалног преласка државне границе са 11.600 особа током 2013. године на 6.500 лица у 2014. години.³⁷

Бугарски парламент је, септембра 2015. године, усвојио Измене и допуне закона о азилу, који је усвојен у складу са Директивом ЕУ 2011/95/EU у вези са стандар-

³⁴ У највећем броју случајева прекид поступка практично значи да је лице напустило државу и упутило се у државе крајње дестинације, најчешће Велику Британију и Немачку, Шведску, али и Аустрију, Шпанију, Француску и Холандију.

³⁵ State Agency for Refugees with the Council of Ministers: <http://www.ares.government.bg/index.php/en/statistics-and-reports>.

³⁶ Бугарска има проблема на 259 км копнене границе са Турском, јер је то подручје слабо насељено и под шумом, што је један од разлога за подизање ограде.

³⁷ International Migration Outlook 2016, OECD 2016, p. 244.

дима који квалификују држављане трећих земаља или лица без држављанства за међународну заштиту. Законом је у правни систем Бугарске уведена нова категорија статуса странаца „под привременом међународном заштитом“. Овај статус имаће лица у случају масовних миграторних кретања, која су принуђена да напусте матичну државу због војног конфликта, грађанског рата, стране војне интервенције, кршења права грађана или масовног насиља на тој територији. Влада је, такође, предвидела поједностављени поступак за избеглице бугарске националности из држава у којима је дошло до војног конфликта.

Бугарски експерти истичу да је мигрантска криза почела 2009/10, а не 2015. године. Јавно мњење у Бугарској је против миграната, иако је влада проевропски оријентисана, што представља изузетно незавидну позицију. С једне стране, власт има обавезу да своју политику усклади са вољом сопствених грађана, уз стални изазов моћне Турске на својим границама, а с друге су препоруке из Брисела. Курioзитет Бугарске је и појава тзв. грађанских патрола које задржавају и пријављују мигранте органима власти у локалним заједницама. Њима се прикључују и десно оријентисани добровољци из Немачке и Холандије. Сматра се да Балканска рута није затворена и да је реч о умиривању јавног мњења балканских друштава. Једини ефекат оваквих ставова званичника јесте пораст цене коју траже кријумчари људима. После договора ЕУ и Турске, мигранти из Сирије су реткост у Бугарској, а преовлађују Авганистанци (46%) и Пакистанци (око 20%). Они углавном немају финансијска средства, па чак ни личних средстава и по правилу су необразовани.³⁸

Грчка острва су под посебним притиском миграната који су са турске обале настојали да дођу на територију чланица ЕУ. Према подацима полиције Грчке, током 2013. године на грчка острва пристигло је укупно 11.450 миграната, наредне године 43.520, а током мигрантске кризе 2015. године било их је укупно 872.520. Више од половине миграната који су дошли на територију Грчке током јануара и фебруара 2015. године били су Сиријци, али је порастао и број Авганистанаца на 246.050 и Ирачана на 113.700. Следе мигранти из Пакистана – 31.700 и Ирана којих је током 2015. године било 27.120. Убрзана процедура за стицање статуса избеглица из Сирије је усвојена новембра 2014. године и они су стицали статус одмах након доказивања националности. У оквиру кризног менаџмента, грчка влада је 2015. године усвојила мере које су се односиле на мигранте, међу којима се издвајају оне које су пружале заштиту рањивим мигрантским групама, превасходно женама, деци и хендикепираним лицима, док је осталим мигрантима настојано да се обезбеди привремено смештај или је дозвољавано да га сами нађу.³⁹

Будући да је била прва на удару миграната из Мале Азије, Грчка је у последњих неколико година усавршила азилантску политику и менаџмент за нерегуларне миграције. Пошто је број миграната без докумената на Грчкој територији према Турској почетком 2015. године нагло порастао, власти у Атини одлучиле су да такве мигранте враћају на територију Турске, добровољно или принудно. Таква третман углавном су имали регистровани мигранти из Пакистана. Истовремено, грчки пар-

³⁸ Излагање бугарског експерта др Калојана Методијева на научној конференцији „Миграције као безбедносни изазови: Западно балканска рута“ реализованој на Палићу од 10. до 12. априла 2017. године, у организацији Покрајинског омбудсмана, Института за међународну политику и привреду и Фондације Ханс Зајдел.

³⁹ International Migration Outlook 2016, OECD 2016, p. 262.

ламент је усвојио нови Закон о мигрантима који је предвиђао право на боравак на њиховој територији, у трајању од две године, страних држављана на основу „изузетних“⁴⁰ и хуманитарних разлога“. Закон предвиђа могућност да се по истеку дозволе за привремени боравак стекне право на стално борављење у тој држави. Од марта 2016. године ЕУ и Турска су постигле споразум да сви нови илегални мигранти, дакле економски мигранти и тражиоци азила, који из Турске долазе на грчка острва, буду враћени у Турску. Споразум предвиђа да ће за сваког Сиријца који се врати у Турску, други сиријски мигрант који је у Грчкој бити расељен у ЕУ.⁴¹

Мађарска је јула 2015. године почела са изградњом зида на граници са Србијом, који је током лета завршен и тиме делимично зауставила прилив миграната, који су променили руту кретања и усмерили се према Хрватској и Словенији. Одлука Мађарских власти изазвала је негативне реакције Београда, али и европских центара моћи. Изградња зида је довела у искушење иначе добре билатералне односе Србије и Мађарске, који су обостраном демонстрацијом политичке воље за сарадњом убрзо поново били успостављени.

Хрватска се током мигрантске кризе 2015. године, посебно од септембра, суочила са огромним доласком избеглица на својој територији и за само неколико дана цео национални систем безбедности се показао немоћним. У случају Хрватске може се говорити и о заказивању правног система, односно ефикасној реализацији Закона о надзору државне границе, Закона о азилу и Закона о странцима, али и о способности институција да се носе с кризним ситуацијама. Хрватски закони су током преговора с ЕУ потпуно усклађени са европским правним наслеђем, које је требало имплементирати. Међутим, правни и безбедносни систем се само у неколико дана потпуно распао. При уласку у државу мигрантима није утврђиван идентитет, нити су квалитетно регистровани фотографисањем и узимањем отисака прстију, чиме је потенцијално угрожена и безбедност читаве ЕУ. Безбедносни експерти у Хрватској истичу да је неспремност политичке елите да решава проблем миграната на систематски начин утицала и на подршку безбедносном и правном систему. Отежавајућа околност за политичку и професионалну елиту представља чињеница да су имали благовремену најаву о затварању границе између Србије и Мађарске.⁴²

Капацитети Хрватске за прихват азиланата у Порину, Кутини и Жејеву предвиђени су за око 800 особа и довољни су за дугорочне процене о трендовима прихвата тражитеља азила. Према подацима МУП-а Хрватске, од 2008. до 2014. године азил је у Хрватској затражило 4.136 особа, а 2014. године 453 особе. Постојећи транзитни центри Опатовац и Славонски Брод, с најављеним капацитетом од 5.000 до 10.000 особа, довољни су за краткотрајни смештај и транзит избеглица у треће државе.⁴³

⁴⁰ Изузетно на територији Грчке могу боравити грађани оних држава које имају дугорочне добре билатералне односе са Грчком или лица која су и пре мигрантске кризе боравила у Грчкој.

⁴¹ International Migration Outlook 2016, OECD 2016, p. 262.

⁴² Tadić Jure, Dragović Filip i Tadić Tonči: *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU*, Policijska sigurnost, Zagreb, godina 25. (2016), broj 1, str. 14-41.

⁴³ Esterajher Josip: *Iskustva zbrinjavanja prognanika i izbjeglica i suvremena izbjegličko-migrantska kriza u Hrvatskoj*, Politička analiza, Zagreb, broj 23 - listopad 2015, str. 15-22.

Хрватска је реаговала на скретање миграционе руте из Мађарске према њиховој територији и за то окривила Србију и Мађарску, сматрајући да је реч о завери усмереној против њених националних интереса. Таква ситуација узроковала је и својеврсну блокаду слободног кретања људи и добара кроз Хрватску, која је изазвала реципрочну реакцију Србије. Све то је приморало органе ЕУ да се укључе у решавање могућих међудржавних спорова које је изазвала миграциона криза, позивањем на регионалну сарадњу и поштовање права избеглица. Слични проблеми јавили су се и на граници Хрватске и Словеније, која такође поставља зид према Хрватској. Може се констатовати да су избеглице једновремено и последица међународних сукоба, али и конфликта⁴⁴. С обзиром на то да је политичко-безбедносна ситуација у региону Југоисточне Европе још увек оптерећена националним и верским антагонизмима, недовољним економским развојем и последицама насилног распада бивше СФРЈ, миграциони талас свакако не доприноси стабилизацији прилика у региону.

На територију Србије дневно је улазило просечно око 1.000 миграната током 2015. године, па их је у једном тренутку у нашој земљи било близу 70.000. Они су пролазили кроз пет центара за тражење азила, који се налазе у: Крњачи, Бањи Ковиљачи, Боговађи, Тутину и Сјеници. Истовремено, Србија је формирала центре за прихват миграната у различитим деловима националне територије у зависности од прилика на терену, и то у Прешеву, Београду, Суботици, Шиду и околини. Као што је већ наведено, наше безбедносне службе су од почетка мигрантске кризе биле свесне могућности да међу мигрантима који пролазе Балканском рутом могу бити и припадници терористичких организација и екстремисти.⁴⁵ После терористичких напада у Паризу, новембра 2015. године, наведене процене наших безбедносних служби су, нажалост, потврђене. Истрага је утврдила да су поједини извршиоци терористичких напада у Француској дошли преко Балкана. Безбедносна ситуација на југу централне Србије у то време била је, мада релативно стабилна, сложена и осетљива. Постојала је латентна могућност да фактор константног прилива миграната искористе албански екстремисти са Космета за убацивање екстремистичких група. У прекораничном појасу са Македонијом се у наведеном периоду реализовала анти терористичка операција против наоружаних албанских екстремиста у Куманову, те су процене о могућности убацивања екстремиста са територије Македоније добиле на значају. Забележени су и покушаји прикључења држављана Албаније мигрантима на југу Србије, крајем 2015. године, који су на тај начин настојали да обезбеде документа за одлазак у државе западне Европе. Одлуком председника Србије, од 17. марта 2016. године, ангажовани су и припадници Војне полиције Војске Србије у подршци Граничној полицији и Жандармерији на обезбеђењу државне границе према Македонији и Бугарској.⁴⁶

⁴⁴ Goldstein S. Joshua and Pevehouse C. Jon: *International Relations- Tenth Edition 2013–2014 Update*, Pearson, New Jersey, USA, 2014, p. 435.

⁴⁵ Као анализе утицаја мигрантске кризе на безбедност Републике Србије предлагемо следеће: Бериша Хатица и Ракић Миле: Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије, *Култура полиса*, год. XI-II (2016), бр. 30, стр. 35-60; Драгојловић Јоко и Јовановић Милован, *Мигрантска криза – безбедносни изазови, розици и претње*, *Култура полиса*, год. XIII (2016), бр. 30, стр. 61-70; Симеуновић Драган: Миграције и национални интерес Србије, *Национални интерес*, година XI, vol. 24, број 3/2015, стр. 121-141.

⁴⁶ Симоновић В. Милосав: Миграциона криза, *Војно дело*, 1/2017, Београд, стр.210-216.

Припадници МУП-а Србије и Војске Србије појачано обезбеђују 464 км државне границе према Македонији и Бугарској. До 15. јула 2016. године безбедносне снаге Републике Србије спречиле су нерегуларан прелазак 12.200 миграната и ухапсиле 56 кријумчара и трговаца људима. Међу мигрантима су углавном Авганистанци, Пакистанци и Сиријци, махом млади људи способни за војску. Србија је свесна да међу њима има и терориста и стриктно се придржава свих прописаних процедура везаних за утврђивање идентитета миграната.⁴⁷

Влада Србије усвојила је 2009. године Стратегију супротстављања илегалним миграцијама за период 2009–2014. године,⁴⁸ што је био предуслов за сврставање Србије на листу позитивног визног режима ЕУ. Анализа статистичких података указује на то да је усвајање стратегије била и потреба националног система безбедности.

Нагли пораст извршења и откривања кривичних дела везаних за нерегуларне миграције у Србији нису изненађење, али указују на забрињавајући пораст. Табела 4 указује на тренд пораста извршења кривичних дела кријумчарења људи, али и ефикасност деловања нашег правног и безбедносног система, који је у просеку сваке године имао све већи проценат санкционисања кријумчара, упркос веома сложенем процесу доказивања наведеног кривичног дела.⁴⁹

Табела 4 – Пријављена и осуђена лица за кривично дело недозвољеног прелаза државне границе и кријумчарења људи у Републици Србији

	Пријављена лица	Осуђена лица	%
2010	135	50	37.0
2011	273	57	20.9
2012	279	122	43.7
2013	202	125	61.9
2014	198	191	96.5
2015	605	407	67.3
Свега	1692	952	56.26

⁴⁷ <http://www.mod.gov.rs/cir/10136/ministar-odbrane-i-nacelnik-generalstaba-obisli-zajednicke-snage-vojske-i-policije-na-miratovackom-polju-10136>

⁴⁸ Стратегија супротстављања илегалним миграцијама у Републици Србији за период 2009–2014. године, Службени гласник Р. Србије, бр. 25/09.

⁴⁹ Детаљније о организованом криминалу видети: Милосављевић Бранислав и Благојевић Вељко: *Индикатори постојања и деловања организованог криминала*, Војно дело, 5/2016, стр. 151-168 и Штрбас Катарина, Милосављевић Бранислав, Благојевић Вељко: *Organized Crime in Western Balkans - Case Serbia*, Војно дело, 4/2016, pp. 46-63.

С друге стране, према одредбама Закона о азилу,⁵⁰ лице које затражи азил не треба да буде кажњено за незаконит улазак или боравак на територији Републике Србије, али само уколико испуни одређене услове. Поред подношења захтева за добијање азила, лице које је прекршило одредбе Закона о заштити државне границе и/или Закона о странцима нужно мора да пружи ваљано образложење за незаконит улазак или боравак на територији Србије.⁵¹ У тим случајевима надлежни прекршајни судови дужни су да обезбеде да се истинито и потпуно утврде чињенице које су важне за доношење одлуке, затим да се старају да незнање или неукост странке, односно миграната, не буде на штету њиховог права и да се одредбе у вези са употребом језика, превођења на језик који лице разуме уз помоћ судског тумача заиста примењују. Тек након недвосмисленог утврђивања свих релевантних чињеница, може се донети одлука надлежног суда за прекршаје. Тиме се законски уредила међународноправна обавеза да се обезбеди могућност тражења азила.⁵²

Ипак, сарадњом држава региона могу се много лакше превазићи мигрантска криза и заједничким снагама реализовати мере стављања кризе под контролу. Министри унутрашњих послова Србије, Аустрије, Мађарске и Македоније потписали су, почетком септембра 2015. године у Охриду, Меморандум о разумевању и сарадњи у области заштите граница којима је предвиђено организовање заједничких мешовитих патрола и истражних тимова полиција држава потписница. Овим документом је предвиђено деловање заједничких мешовитих патрола које су распоређене на српско– мађарској, српско–македонској и македонско–грчкој граници. Њихов заједнички циљ је да се кроз појачану контролу границе сузбију кривична дела кријумчарења људи и илегалног преласка државне границе.⁵³ Сличан трилатерални споразум потписали су и Турска, Бугарска и Грчка, који предвиђа успостављање заједничког центра граничне полиције и царине на граничном прелазу Капетан Андрејево између Бугарске и Турске, који се граничи и са Грчком. Основни циљ наведеног центра јесте стварање услова за ефикаснију размену информација и борбу против нерегуларних миграција и кријумчарење.⁵⁴

На јачање свести о нужности регионалне сарадње у области миграција указује и чињеница да је много пре мигрантске кризе постигнут споразум о формирању Регионалне иницијативе за миграције, азиланте и избеглице (Migration, Asylum, Refugees Regional Center – MARRI) 2004. године у Херцег Новом. Седиште наведене регионалне организације је у Скопљу, а чланови су: Албанија, Македонија, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора и Косово, у складу са Резолуцијом 1244 СБ УН. Област деловања ове међународне организације је промоција блиске регионалне сарадње и заједничког, свеобу-

⁵⁰ Закон о азилу, *Službeni glasnik R. Srbije*, br. 109/07, član 8.

⁵¹ Детаљније видети: Благојевић Вељко, Јанковић Светлана и Живковић Урош: Законодавство и стратегијско–доктринарна документа у области националне безбедности и кризног менаџмента, у Зборнику радова са међународне тематске научне конференције: „Управљање кризним и ванредним ситуацијама – теорија и пракса”, Безбедна Србија и Министарство одбране Републике Србије, Београд, 2015.

⁵² *Izazovi prisilnih migracija - stanje ljudskih prava tražilaca azila i povratnika po osnovu sporazuma o readmisioni*, Група 484 i Фондација за отворено друштво, Београд, 2012, str. 9.

⁵³ <http://jugpress.com/index.php/2015/09/04/stefanovic-u-srbiju-do-sada-uslo-120-000-migranata/>

⁵⁴

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/1930051/Bugarska,+Gr%C4%8Dka+i+Turska+zajedno+protiv+ilegalne+migracije.html>

хватног и хармонизованог приступа држава чланица у областима: миграције, азила, граничне контроле, визног режима и интеграције и повратка избеглица. Крајња амбиција јесте да државе чланице достигну стандарде ЕУ у наведеним областима. Ради тога, MARRI је развио четири нивоа сарадње: органа граничне полиције, сарадња у реадмисији, националних координатора за спречавање кријумчарења људи и за азиле.⁵⁵

Претње од новог масовног таласа миграната и могућност за понављање миграционе кризе јесте реалност о којој треба да брину све државе региона југоисточне Европе. Због тога је неопходно да се ради на заједничком регионалном одговору на могуће изазове у будућности. Буџет MARRI центра за 2017. годину износи 500.000 евра, што указује на постојање свести политичких елита држава чланица о важности заједничког деловања и реалности миграционог притиска на регион и у будућности. Од овог центра се очекује не само да пружи стручну помоћ у погледу миграција већ и да да конкретан допринос за израду акционих планова за мигрантску кризу. Иначе, током 2016. године Србија је руководила радом Секретаријата MARRI центра, а 2017. председавала је Албанија.⁵⁶

Многе научне институције, али и обавештајно-безбедносне службе у Европи процењују да ће се наставити миграциони процес. Једна од њих је и аустријска Војнообавештајна служба, која процењује да ће око 15 милиона људи из Африке да имигрира у Европу до 2020. године. Највећи миграцијски талас према Европи очекује се из афричких држава: Нигерије, Демократске Републике Конго, Судана и Етиопије. У последње три године око 550.000 Африканаца затражило је азил у државама чланицама Европске уније. Највише их је из Еритреје, Нигерије и Сомалије, а затим Гамбије, државе Мали и Алжира, Судана, ДР Конга, Гвинеје и Сенегала.⁵⁷

Закључак

Процес глобализације на пољу економије, комуникације и безбедности довео је до појаве феномена такозваног глобалног села, који је, у крајњем, довео и до појаве да мигранти све чешће не желе или не могу да живе у сопственој држави нити у региону, већ настоје да оду у стабилне и просперитетне регионе и државе. Постојећа класификација миграционих фактора је теоријски у највећој мери усаглашена, чиме су стечени основи и за систематски утицај на промену услова који доприносе миграционим кретањима. Међутим, проблем је у суштини система међународних односа и недостатку политичке воље да се заједничким напорима делује на смањење негативних услова који доприносе миграцијама. У већини држава политичари не размишљају о програмским опредељењима који би побољшали економску и политичку стабилност у удаљеним кризним регионима који су постојбина миграната, нити би за такву политику добили подршку бирачког тела. Тако се, због лоших услова живота и све већег економског јаза између богатих и сиромашних региона, као и нестабилних безбедносних прилика у појединим подручјима света, може са сигурношћу очекивати да ће се миграциони притисци на економски развијену Европу наставити и у наредном периоду.

⁵⁵ <http://marri-rc.org.mk/about-us/>

⁵⁶ <http://www.akademik.mk/za-regionalnata-initsijativa-za-azil-begaltsi-i-migrantsija-marri-se-predvideni-500-000-evra-za-2017-godina/>.

⁵⁷ <http://www.politika.rs/scc/clanak/371684/Evropi-preti-novi-migrantski-talaz-iz-Afrike>.

Регион југоисточне Европе налази се на једној од најфраквентнијих миграционих рута према Европи. Поред проблема лоше економске ситуације у већини држава и негативног наслеђа из ближе историје, миграциони талас је показао крхкост политичке стабилности, али и неконзистентно понашање појединих чланица ЕУ према мигрантима и заједничкој миграционој политици. Унија је своје деловање у миграционој кризи задржала на нивоу кризног менаџмента и још увек није постигла консензус око основних питања, чак ни на том нивоу, а да не говоримо о њеним аспирацијама на спољнополитичком плану за деловање на међународној сцени као глобални актер. Унија је показала неспособност да постигне консензус о значајним питањима као што је јединствена и свеобухватна миграциона политика, која би, поред кризног менаџмента, обухватала и заједнички спољнополитички наступ усмерен ка стабилизацији политичко-безбедносних прилика у кризним регионима и њихов одржив економски развој. Због тога треба очекивати наставак миграционих притисака на регион југоисточне Европе изван и у годинама које долазе, с обзиром на то да је нестабилност региона Блиског и Средњег истока и северне Африке извесна бар са данашње тачке гледишта. Релативно мале и неразвијене државе региона, изузев Турске, нису у прилици да битно утичу на токове миграционе кризе већ су у позицији да створе услове за безбедан и достојанствен боравак мигрантима на њиховом путу ка државама у којима ће тражити азил у складу са одредбама међународног и националног права.

Миграцијска криза је на очигледан начин показала да национални интерес и безбедност представљају кључне мотивационе факторе готово свих европских држава. То је само један од чинилаца који указују на то да национална држава и те како остаје кључни субјекат међународних односа, упркос свим глобалистичким најавама о њеном постепеном превазилажењу. Напротив, најновији догађаји поводом миграција наводе на закључак да је национална држава показала виталност и издржљивост, али и најављују обнове њеног значаја. Подизање зидова, обнова националних граница на одавно избрисане националне границе широм ЕУ представљају очигледан доказ тог процеса.

Повезаност миграционих процеса са тероризмом приморавала националне државе да све више делују унисоно, уместо да искористе снагу заједничких европских институција. Чињеница је да свака држава чланица ЕУ има и сепаратне националне безбедносне интересе, који не морају бити идентични са заједничком спољном и безбедносном политиком Уније. Њихово остваривање и заштита су веома сложен посао који у највећем обиму реализују безбедносно-обавештајне службе на националном нивоу и на које делују разни фактори. Борба против тероризма најчешће се води преко националних обавештајних служби, а све оне традиционално нерадо дају информације другим службама, јер се то коси са основним начелима њиховог деловања.

Поред тероризма, не треба занемарити ни економске, културне, религијске и друге изазове које узрокује масован прилив миграната у Европу, која је настала на етичким вредностима хришћанства и скупо је платила лекцију верске толеранције. (подсетимо се само доба верских ратова у средњовековној Европи). Масован долазак муслиманског становништва извесно изазива нелагоду у центрима моћи „старе и помало уморне госпође Европе“, која се још није у потпуности оправила од последица светске економске кризе. Чланице ЕУ из региона југоисточне Европе нису показале висок степен привржености европским вредностима у односу према мигрантима. Напротив, већина је подигла зидове на сопственим границама. С друге стране, није ли праксом подизања ограда, али и успостављања макар и привремених граничних контрола унутар ЕУ, постигнут примарни циљ терориста да страх од њиховог деловања буде свеprisутан.

Србија је током мигрантске кризе показала висок степен организације и усклађеног деловања свих органа државне управе, али и потенцијал за сарадњу са невладиним сектором. Може се рећи, без претеривања, да је скоро читаво друштво показало висок степен разумевања за невољнике који су у највећем броју случајева били принуђени да напусте своје државе. Хуманитарне активности нашег друштва се делимично могу приписати и релативно свежим искуствима Срба у погледу избеглиштва са простора Хрватске, Босне и Херцеговине и Космета. Не треба занемарити ни рационално спољнополитичко и медијско деловање кључних политичких субјеката Србије, којим је створена повољна политичка клима према мигрантима.

Литература

- [1] Антјухова А. Јекатерина: Арапско пролеће: Политичке кризе и конфликти у државама Блиског истока и Северне Африке, *Национални интерес*, година XII, Vol. 27, број 3/2016.
- [2] Brenkman John: *The Cultural Contradictions of Democracy – Political Thought since September 11*, Princeton University Press, New Jersey, 2007.
- [3] Bžežinski Zbignjev: *Velika šahovska tabla*, CID Podgorica i Romanov Banja Luka, 2001.
- [4] Bulatović Aleksandra: *Politika kontrole organizovanog kriminala - slučaj Turske*, Zbornik Instituta za kriminološka sociološka istraživanja, 2010/ Vol. XXIX / 1–2 .
- [5] Бериша Хатиџа и Ракић Миле: Мигрантска криза – студија случаја Републике Србије, *Култура полиса*, год. XIII (2016), бр. 30.
- [6] *Global Strategic Trends – Out to 2045*, Fifth Edition, Ministry of Defense, UK, 2015.
- [7] Goldstein S. Joshua and Pevehouse C. Jon: *International Relations- Tenth Edition 2013–2014 Update*, Pearson, New Jersey, USA, 2014.
- [8] Гудовић Зоран: Имигрантска криза и европски идентитет, у Зборнику радова Мигранти на раскршћу или беспућу земље Србије, Институт за упоредно право, Институт за криминологију и социолошка истраживања и Регионално представништво Руске хуманитарне мисије на Балкану, Београд, 2016.
- [9] Gasmi Gordana: *Quo Vadis EU? Relevantni pravni i institucionalni faktori*. Institut za uporedno pravo, Beograd, 2016.
- [10] Драгојловић Јоко и Јовановић Милован, *Мигрантска криза – безбедносни изазови, позици и претње*, Култура полиса, год. XIII (2016).
- [11] *Izazovi prisilnih migracija – stanje ljudskih prava tražilaca azila i povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji*, Grupa 484 i Fondacija za otvoreno društvo, Beograd, 2012.
- [12] Esterajher Josip: Iskustva zbrinjavanja prognanika i izbjeglica i suvremena izbjegličko-migrantska kriza u Hrvatskoj, *Politička analiza*, Zagreb, broj 23 – listopad 2015.
- [13] Јовановић Ивана: *Спољно-политички аспекти савремене мигрантске кризе у Европској унији*, Политичка ревија, година (XXVIII) XV, vol. 50, бр. 4/2016.
- [14] Joshua S. Goldstein and Jon C. Pevehouse: *International Relations- Tenth Edition 2013–2014 Update*, Pearson, New Jersey, USA, 2014.
- [15] Mandelblaum Majkl: *Ideje koje su osvojile svet – Mir, demokratija, i slobodna tržišta u dvadeset prvom veku*, Filip Višnjić, Beograd, 2004.
- [16] Милошевић З. Ненад и Славковић В. Раде: Имиграција као облик савремених претњи земљама Европске уније, *Војно дело*, 2/2016, Београд.
- [17] Ханггинтон П. Самјуел: *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка*, ЦИД Бања Лука, 2000.
- [18] Петровић Драган: *Геополитика Средоземља*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2012.

[19] Simeunović Dragan: Migracije kao uzrok političkih anomalija u Evropi, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2015.

[20] Симеуновић Драган: Миграције и национални интерес Србије, *Национални интерес*, година XI, vol. 24, број 3/2015.

[21] Симовић В. Милосав: Миграциона криза, *Војно дело*, 1/2017, Београд.

[22] *World Migration Report 2013, Migrant Well-being and Development*, Geneva, 2013.

[23] Tamagno Bruce: People in Motion – The European Migration Crisis, *Geodate*, Volume 29 Issue 2 (May 2016).

[24] Tadić Jure, Dragović Filip i Tadić Tonči: *Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU*, Policijska sigurnost, Zagreb, godina 25. (2016), број 1.

[25] Зборник радова научног скупа Шест деценија школе Националне одбране: Корени раскршћа и перспективе, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2015.

[26] *International Migration Outlook 2016*, OECD 2016.

[27] Милосављевић Бранислав и Благојевић Вељко: Индикатори постојања и деловања организованог криминала, *Војно дело*, 5/2016.

[28] Шекарић Невена: *Секуритизација миграција: Хјусмансов приступ и три домена небезбедности*, Годишњак Факултета безбедности 2016, Београд.

[29] Štrbac Katarina, Milosavljević Branislav, Blagojević Veljko: Organized Crime in Western Balkans – Case Serbia, *Војно дело*, 4/2016.

[30] Зборник радова са међународне тематске научне конференције: „Управљање кризним и ванредним ситуацијама – теорија и пракса“, Безбедна Србија и Министарство одбране Републике Србије, Београд, 2015.

[31] Zečević Slobodan, Gasmi Gordana: Evropski bezbednosni i odbrambeni identitet i migrantska kriza, *Strani pravni život*, 2/216, Beograd.

[32] Конвенцији о статусу избеглица из 1951. године, која у члану 33. изричито забрањује протеривање и одбијања, *Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori*, br. 7/60.

[33] Strategija suprotstavljanja ilegalnim migracijama u Republici Srbiji za period 2009–2014. godine, *Službeni glasnik R. Srbije*, br. 25/09.

[34] Закон о азилу, *Službeni glasnik R. Srbije*, br. 109/07.

[35] <http://www.politika.rs/scc/clanak/367308/Zaokret-Berlina-u-migrantskoj-politici>.

[36] <http://www.politika.rs/scc/clanak/371684/Evropi-preti-novi-migrantski-talas-iz-Afrike>.

[37] <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/>.

[38] <http://www.aref.government.bg/index.php/en/statistics-and-reports>.

[39] <http://www.nspm.rs/hronika/blic-terorista-koji-je-sejao-smrt-u-parizu-prosao-kroz-grcku-srbiju-hrvatsku-austriju-sa-sirijskim-pasosem-registrovan-u-presevu.html?alphabet=l>.

[40] <http://www.mod.gov.rs/cir/10136/ministar-odbrane-i-nacelnik-generalstaba-obisli-zajednicke-snage-vojske-i-policije-na-miratovackom-polju-10136http://jugpress.com/index.php/2015/09/04/stefanovic-u-srbiju-do-sada-uslo-120-000-migranata/>.

[41] <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/1930051/Bugarska,+Gr%C4%8Dka+i+Turska+zajedno+protiv+il egalne+migracije.html>.

[42] <http://marri-rc.org.mk/about-us/>

[43] <http://www.akademik.mk/za-regionalnata-initsiativa-za-azil-begaltni-i-migrantsija-marri-se-predvideni-500-000-evra-za-2017-godina/>.

[44] <http://www.politika.rs/scc/clanak/371684/Evropi-preti-novi-migrantski-talas-iz-Afrike>